

Educatief pakket Tekst “Esthetiek der steden”

Lees de instructies aandachtig voor je de vragen beantwoordt. Verwijs telkens naar de tekst “Esthetiek der steden” voor argumenten. Als je start met de biografie van Karel Buls heb je al heel wat meer achtergrondinformatie voor de andere onderdelen. Op de laatste pagina vind je een alfabetisch geordende woordenlijst met verklaringen voor nieuwe woorden. Ook vertalingen van moeilijkere Engelse of Franse termen staan in de woordenlijst.

1. Biografie Karel Buls

Karel Buls werd in 1837 geboren te Brussel en groeide op in een welgestelde familie. Net zoals zijn vader leerde hij het vak van edelsmid. Deze beroepsopleiding gaf aanleiding tot reizen naar Parijs, Firenze, Rome en andere kunststeden. Buls was vrijmetselaar en speelde een belangrijke rol in de Brusselse loge Les Amis Philanthropes.

Als politicus heeft Buls heel wat invloed gehad op Brussel. Hij zette zich jaren in binnen de liberale partij. Hij was achtereenvolgens gemeenteraadslid van Brussel (1877), schepen (1879), burgemeester (1881) en zetelde bovendien in de Kamer van Volksvertegenwoordigers (1882-1894). Om van Brussel een tweetalige stad te maken voerde hij tweetalige straatnaamborden in, verplichtte hij een deel van de stadsambtenaren tot tweetaligheid en steunde de oprichting van de Koninklijke Vlaamse Schouwburg in 1877.

Buls richtte mee de Ligue de l’Enseignement op, een liberale vereniging die er naar streefde het onderwijs minder afhankelijk te maken van de Kerk. Onderwijs moest ook een middel zijn om de minder bedeelden kennis te verschaffen. Hij introduceerde de modelschool en ijverde voor transmutatieklassen om Nederlandstalige leerlingen een kans te geven in hun moedertaal les te volgen. Ook wou hij analfabetisme tegengaan en ijverde hij voor beter onderwijs voor meisjes.

Als burgemeester had hij een duidelijke visie over stedenbouw. Volgens Buls moet een stad haar eigen karakter bewaren. In “Esthétique des villes” (1893) pleit hij voor organisch gegroeide steden en de bescherming van historische wijken. Hierdoor kwam hij in de clinch met koning Leopold II, die voorstander was van geplande steden. Toen Leopold II de Sint-Rochuswijk liet slopen om het Museum voor Schone kunsten op de Hofberg uit te bouwen nam Buls uit protest ontslag in 1899.

Chronologische volgorde

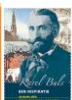
Lees de onderstaande zinnen en plaats ze in de correcte chronologische volgorde. Lees de biografie van Karel Buls als je de aanwijzingen in de zinnen zelf niet duidelijk genoeg vindt. Als je de zinnen in de correcte volgorde schrijft, krijg je een chronologisch overzicht van Buls leven.

A	Van 1875 tot 1878 was Buls directeur van de modelschool die werd opgericht om de vernieuwende pedagogische ideeën in praktijk om te zetten.
B	Hij werd opgeleid als goudsmid om zijn vader te kunnen opvolgen. In het kader van zijn opleiding mocht Buls een jaar in Parijs verblijven en enkele maanden in Italië.
C	Karel Buls stierf op 13 juli 1914. Vandaag kun je zijn standbeeld nog altijd bewonderen op de

	Grasmarkt, waar zijn vader een juwelierszaak uitbaatte.
D	De Ligue zette zich ook in tegen het analfabetisme en wou leerlingen van Vlaamse afkomst de kans geven eerst les te volgen in het Nederlands voor ze moesten overschakelen naar Frans.
E	Door dit conflict nam Buls ontslag als burgemeester in 1899. Hierna maakte hij nog een aantal grote wereldreizen.
F	Op 13 oktober 1837 werd Karel Gommaar Frans Buls geboren in het centrum van Brussel in de Lombardstraat.
G	In 1864 stichtte Buls de "Ligue de l'enseignement" om het onderwijs beter ontwikkelen. Hij wou de leerplicht invoeren om de lagere bevolkingsklassen in staat te stellen hun toestand te verbeteren.
H	Ondertussen werd hij in 1877 gemeenteraadslid. Twee jaar later werd hij schepen van Openbaar Onderwijs en in 1881 werd hij verkozen tot burgemeester. Als burgemeester zette hij zich in voor de bescherming van het patrimonium van de Stad Brussel.
I	Onmiddellijk na zijn terugkeer uit de Italiaanse kunststeden, in 1862, sloot hij zich aan bij een groep progressieve liberalen te Brussel.
J	Zo zorgde hij er onder andere voor dat de Grote Markt en het Stadhuis gerestaureerd werden. Zijn visie op stedenbouw strookte niet met de Haussmannisatie die Leopold II wou doorvoeren.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F									

Monsieur Charles Buls, Bourgmestre de Bruxelles de 1881 à 1899.

Postkaart met portret van Karel Buls. AMVB.

2. Hausmannisatie

Karel Buls' voorganger Jules Anspach was voorstander van de stedenbouwkundige visie van Baron Haussmann. Hieronder vind je kaarten en afbeeldingen van de werken die Anspach liet uitvoeren. Anspach was als burgemeester verantwoordelijk voor de overwelving van de rivier de Zenne binnen de Vijfhoek vanaf 1867. Delen van de volkse benedenstad moesten verdwijnen om bovengronds brede boulevards aan te leggen met statige gebouwen. Hedendaagse Brusselse voorbeelden zijn de Anspachlaan, de Maurice Lemonnierlaan en de Adolphe Maxlaan. Karel Buls was erg gekant tegen de verdere Hausmannisatie die Leopold II wou doorvoeren. Zoek op het internet informatie om de volgende vragen over Haussmann te beantwoorden.

Wie was Georges-Eugène Haussmann?

.....

.....

In wiens opdracht verbouwde hij Parijs?

.....

Hoe heeft hij het uitzicht van Parijs veranderd? Wat is er kenmerkend aan zijn stijl? Geef een aantal voorbeelden van plaatsen en straten die hij heeft ontworpen.

.....

.....

.....

Wat was het militaire belang van deze renovatie?

.....

Grootschalige renovaties en stedenbouwkundige veranderingen hebben ook sociale gevolgen. Zo moesten duizenden Parijse families verhuizen om Haussmanns boulevards te realiseren. Zo beschrijft Charles Baudelaire in 'Le cygne' - uit zijn dichtbundel *Fleurs du mal* - hoe Parijs verandert onder invloed van Haussmann: Baudelaire heeft heimwee naar het oude Parijs en voelt zich niet helemaal thuis in de vernieuwde stad. Dichter bij huis werd de volkse Sint-Rochuswijk in Brussel volledig vernietigd om de Kunstberg aan te leggen zoals die er vandaag uitziet.

Wat zou je ervan vinden als jouw buurt moest wijken voor een groots project?

.....

.....

Zoek een hedendaags voorbeeld (in België of internationaal) van onteigening voor de realisatie van een nieuw bouwproject. Op deze site wordt bericht over recente ontwikkelingen binnen Brussel: <http://www.brusseldezeweek.be/>

.....

Als jij stedenbouwkundige was voor Brussel en je moest één wijk vervangen door een modern project, welke wijk zou dan voor jou mogen verdwijnen en waarom?

.....

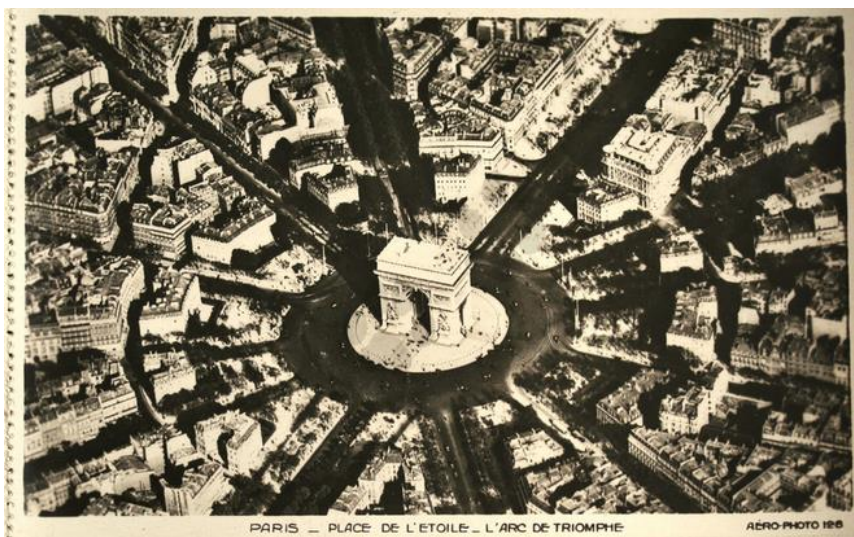
.....

Welke oplossingen zou jij als urbanist bedenken voor de bewoners van de wijk die vervangen moet worden?

.....

.....

Postkaart met de Place de L'Etoile en l'Arc de Triomphe:

http://www.carto.net/andre.mw/photos/1938/07/01_paris_en_avion_album_cartes_postales_aero-photo_1940/19380701-110000_ancienne_carte_postale_aerienne_de_la_place_de_l_etoile_a_paris.shtml

De overwelingswerken van de Zenne:

De Zenne vóór overwelving omstreeks 1860. Detail uit een kaart van Brussel uitgegeven door Ph. Vandermaelen. Verzameling G. Abeels, Brussel. Sint-Lukasarchief.

Zicht op de Baardmolen vóór de overwelving van de Zenne:

L 1888-10 H28 J.-B. Van Moer, La Senne près de Bon-Secours Moulin de la Barbe 11 mai 1870.

Prentenkabinet: Koninklijke Bibliotheek van België.

Werken tijdens het burgemeesterschap van Anspach: "Ce qui allait être les grands boulevards, photographié en 1869". Métamorphoses: 54 vues de Bruxelles. Le Soir.

Plan voor de overwelving van de Zenne en de aanleg van de Centrale Lanen 1866. Architect L.Sluys. Sint-Lukasarchief. Onder: detail.

3. Verschillende visies op stedenbouw

3a. Organische en geplande steden

Karel Buls was voorstander van "pittoreske stedenbouw" en organische gegroeide steden. Koning Leopold II en architect Haussmann staan voor strakke, geplande steden. Hieronder vind je plattegronden van beide types (bron: google maps).

Bekijk de onderstaande kaarten en duid aan welke organisch gegroeide steden zijn en welke geplande steden.

Organisch gegroeid:

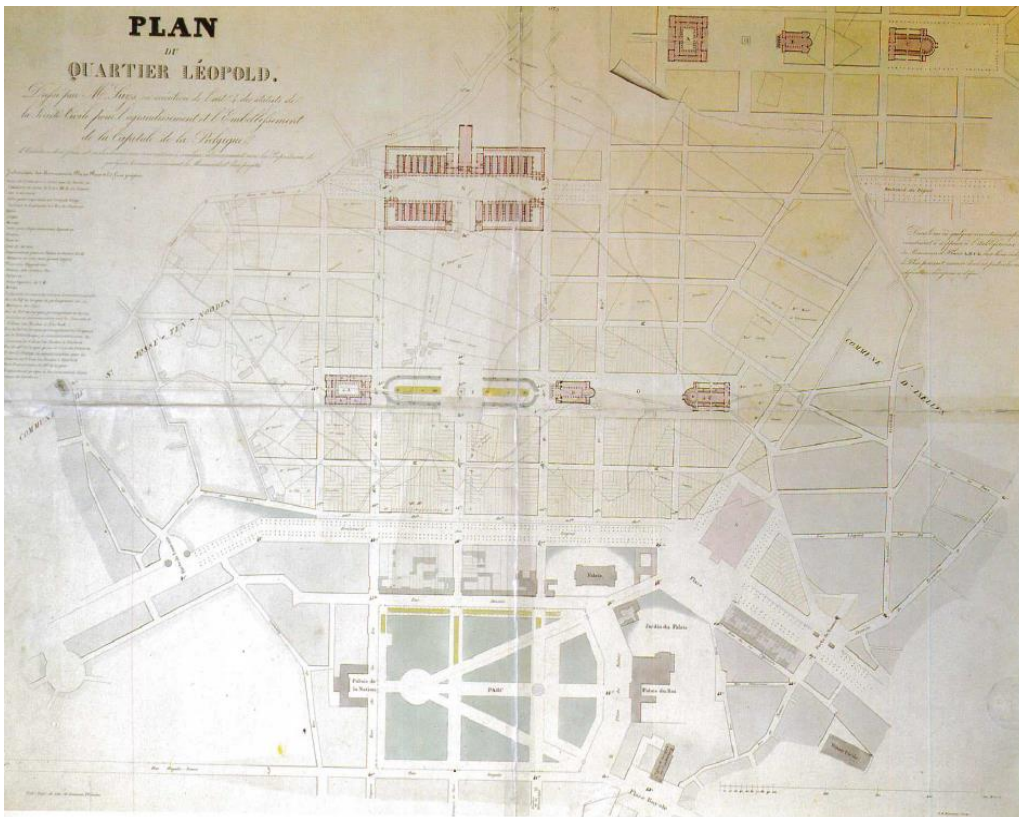
Gepland:

Vergelijk de organisch gegroeide van de geplande steden: wat zijn verschillen?

.....
.....

In praktijk ontstaan ook mengelingen van organisch gegroeide en geplande steden binnen eenzelfde stad. Kijk bijvoorbeeld maar naar de kaart van Barcelona hieronder. Vergelijk el Barri Gòtic met de recentere wijk net ten Noorden ervan, l'Eixample.

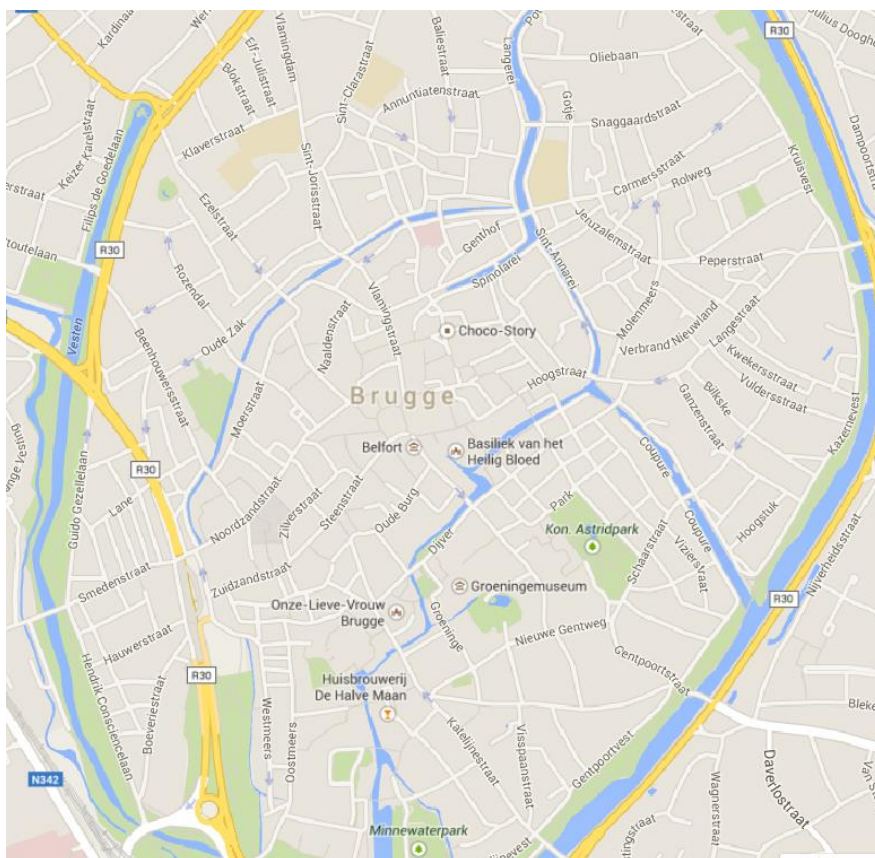
Organisch gegroeide en geplande steden

Plan voor de aanleg van de Leopoldwijk, gemaakt door architect T. F. Suys in 1838 in opdracht van

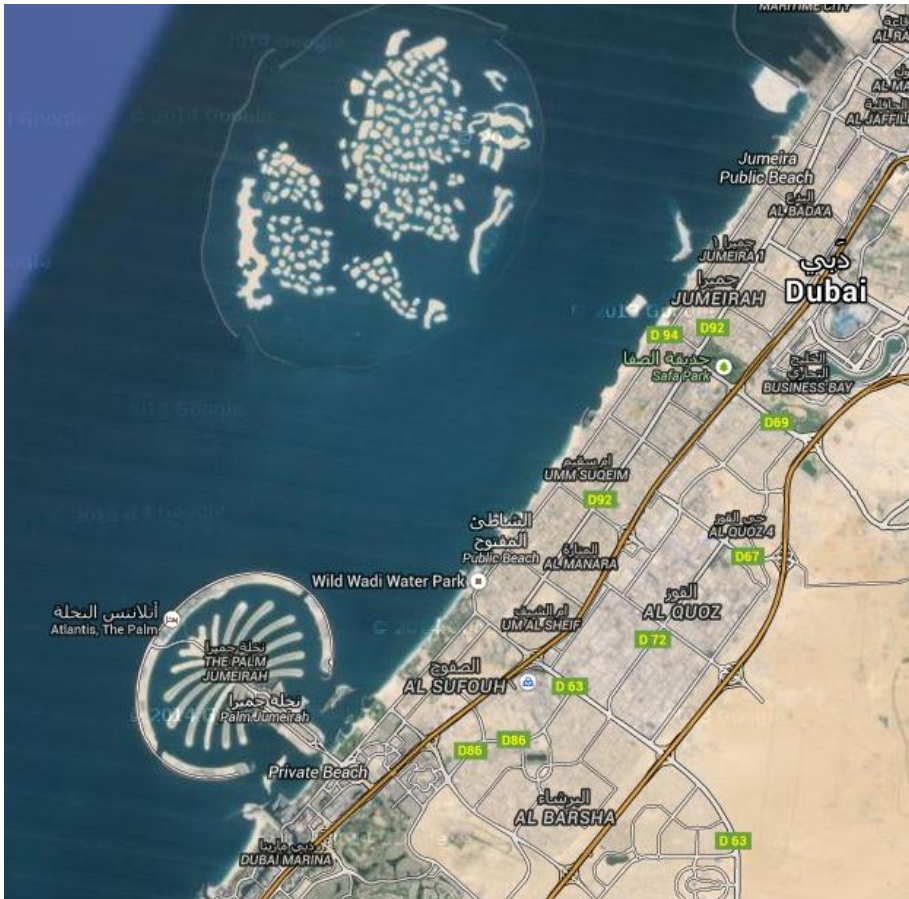

de "Société Civile pour l'Aggrandissement et l'Embellissement de la Capitale de la Belgique".
Verzameling G. Abeels, Brussel. Sint-Lukasarchief.

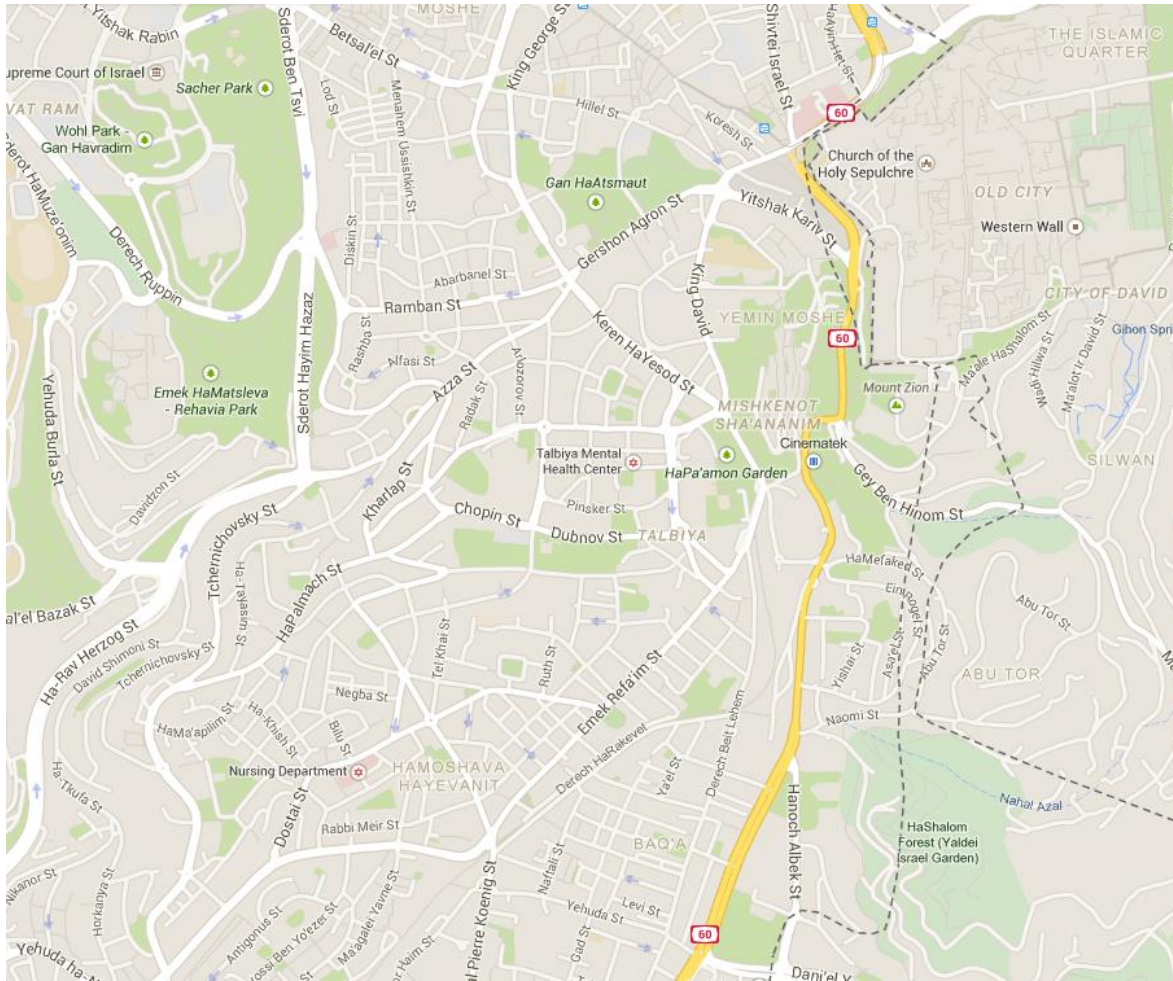
Het centrum van Brugge in 2015

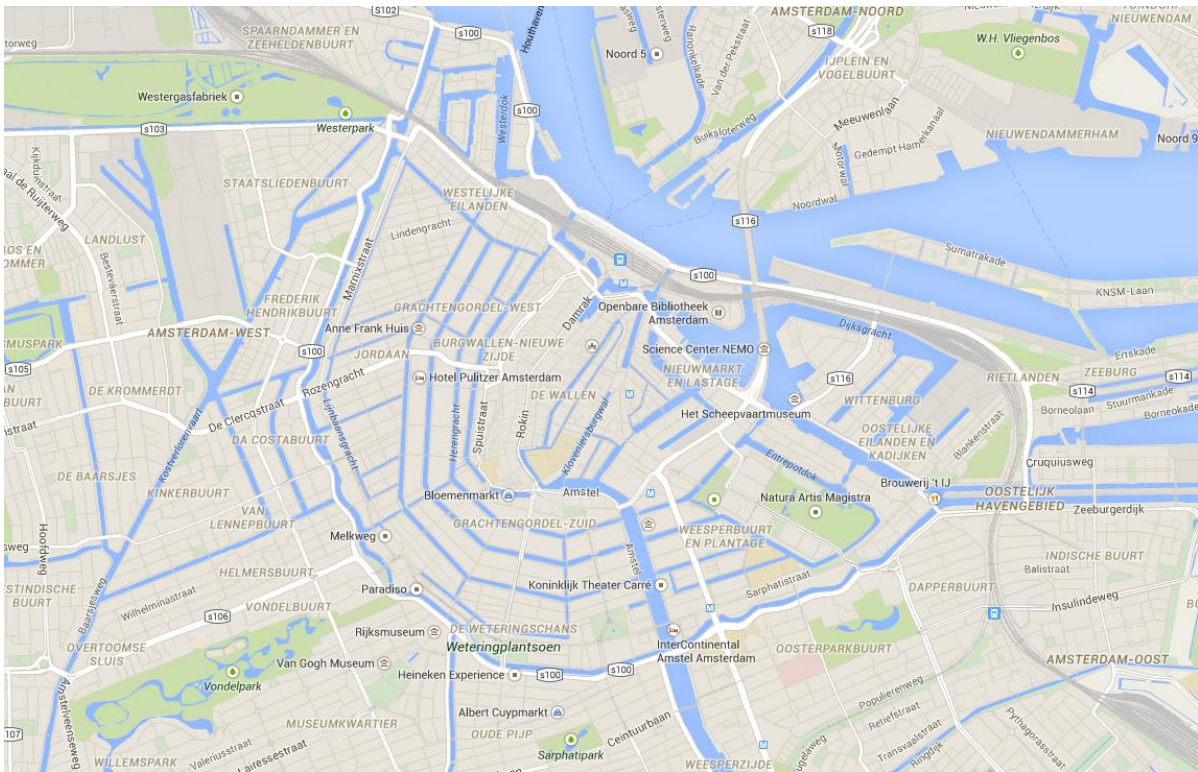
De Palm Jumeirah eilanden en de World Islands langs de kust van Dubai 2015

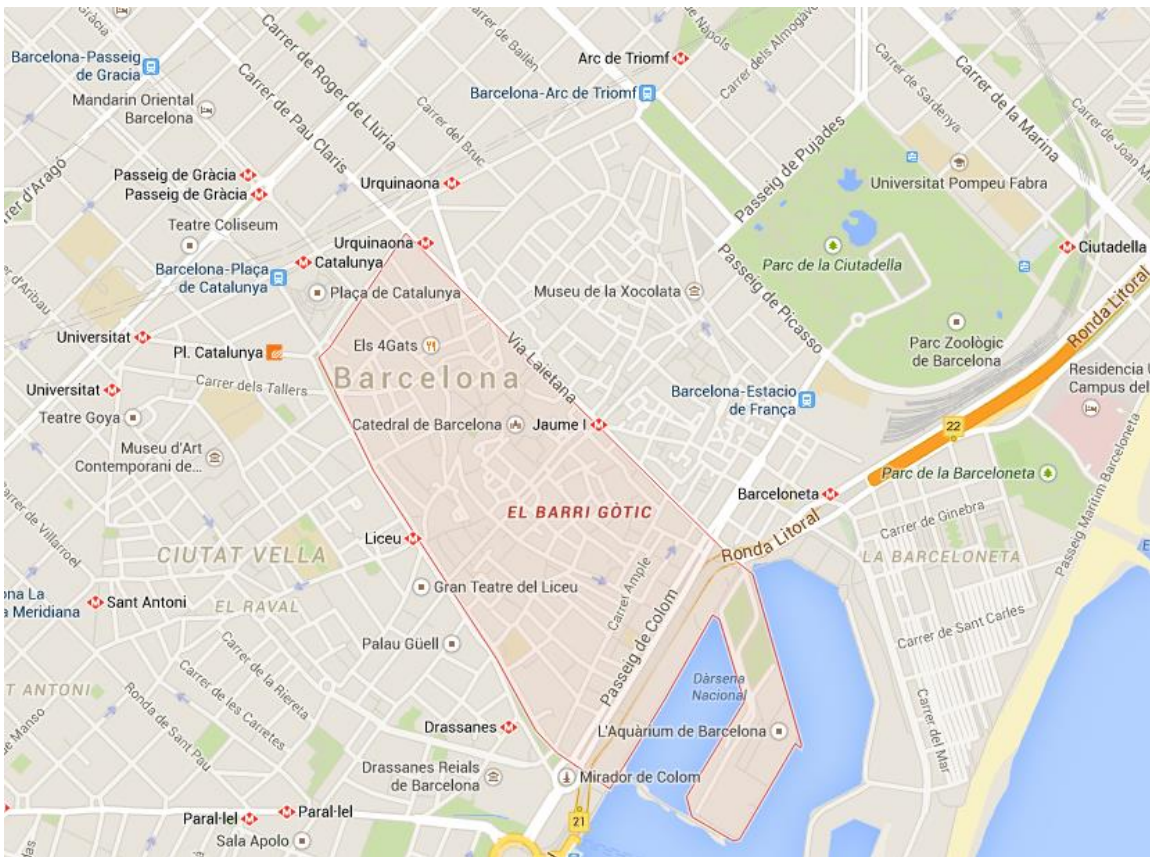

Het centrum van Jeruzalem in 2015

De grachtengordel in Amsterdam 2015

Het oude stadsdeelte binnen Barcelona, el Barri Gòtic

Op p31 beschrijft Buis het stratenplan van Manhattan, Washington, Heinrichemont en Karlsruhe. Is hij enthousiast over deze steden? Aan welke woorden merk je dit?

.....

Buis noemt het regelmatige patroon van de Brusselse Leopoldwijk in de Europese wijk "een perfecte illustratie van [...] banaliteit en dodelijke verveling" (p29). Ga je akkoord met Buis? Waarom wel of niet?

.....

.....

Geef twee voor- en nadelen van beide stedenbouwkundige visies (organisch vs. gepland).

.....

.....

.....

.....

In welk type stad zou jij zelf liefst leven en waarom?

.....

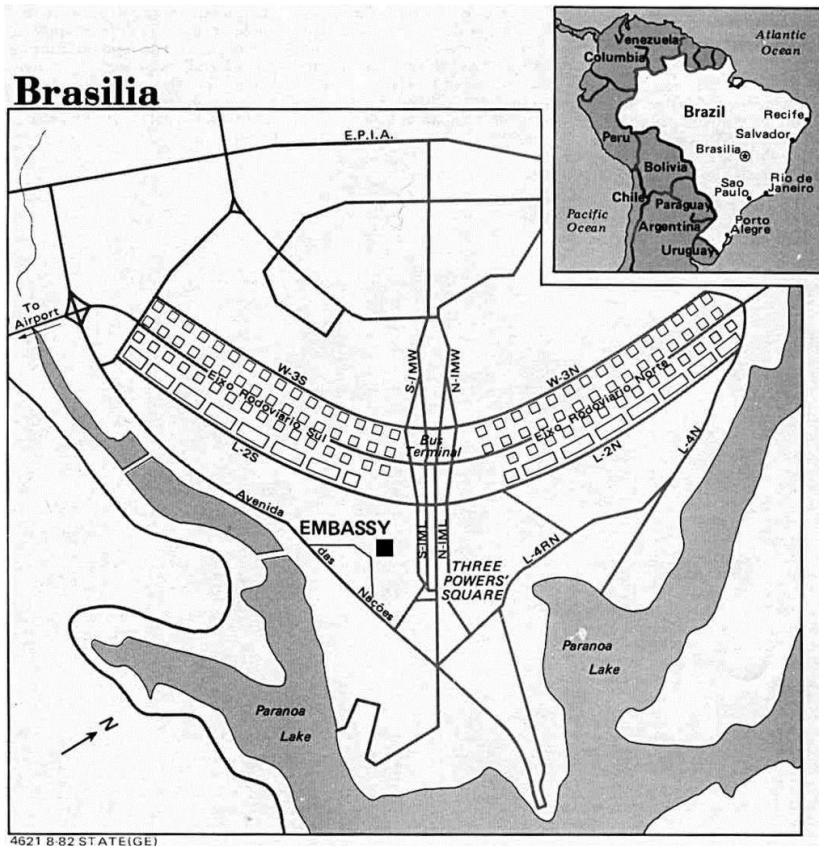
.....

Maak op een apart blad een *mindmap* rond deze informatie over stedenbouw. Heb aandacht voor gelijkenissen en verschillen. Geef ook voorbeelden van de twee besproken types steden. Als je nog nooit een mindmap hebt gemaakt, vraag dan eerst wat uitleg aan de begeleider.

3b. Case-study: Brasilia

Buis schrijft op p28 dat hij niet dieper ingaat op problemen rond geheel nieuw te stichten steden omdat dat niet van toepassing is in Europa. In andere werelddelen kan dit echter wel nog. Zo werd Brasilia, de hoofdstad van Brazilië, eind jaren 1950 in een paar jaar tijd vanaf nul opgericht. Met dit initiatief wou toenmalig president Juscelino Kubitschek de economische ontwikkeling van het Braziliaanse binnenland stimuleren. Architecten als Lucio Costa en Oscar Niemeyer hadden *carte blanche* om een volledige stad uit het niets te creëren. De strak geordende, regelmatige stad heeft vanuit vogelperspectief de vorm van een vliegtuig. Vandaag wonen er meer dan twee miljoen mensen.

Stedenbouwkundig ontwerp voor Brasilia door Costa

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bras%C3%ADlia,_Brasil.jpg#/media/File:Bras%C3%ADlia,_Brasil.jpg

Zicht op het centrum van Brasilia: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brasilia_aerea_torredetv1304_4713.jpg

In dit Engelstalig artikel van de BBC kun je meer lezen over leven in deze stad vandaag:

<http://www.bbc.com/news/magazine-20632277>

De journalist schrijft dat Brasilia gebouwd is om doorkruist te worden met de auto, niet te voet. Een inwoner zegt: "It's difficult as a pedestrian. It doesn't always feel like it's on a scale designed for humans".

Wat zou Karel Buls hierover denken? Lees wat hij schrijft over transport en verkeersstromen op pp 31-32 om te bepalen of hij evenveel aandacht heeft voor alle vervoersmiddelen.

Extra: Buls heeft het minder over de plaats van wagens in het straatbeeld, hoe zou dat komen?

.....

.....

.....

Ricky Burdett, Professor Urban Studies, stelt dat Brasilia geen 'echte' stad is omdat ze complexiteit mist en niet levendig is. Verschillende zones zijn er volgens hem zo sterk afgebakend dat mensen noodgedwongen wegtrekken naar andere steden voor ontspanning. Burdett schrijft: "Modern urban planners champion mixed use neighbourhoods. In Brasilia, on the other hand, everything was to be zoned."

Op pp 31-32 beschrijft Buls de eisen voor verschillende soorten districten binnen de stad. Denk je – op basis van de tekst - dat hij voorstander zou zijn van de gespecialiseerde wijken van Brasilia of niet?

.....

.....

.....

Over de bevolking schrijft de journalist "The apartment building complexes that communist-sympathising Niemeyer designed to house the rich and the poor, are now home to the rich and the rich."

Lees op p31-32 Karel Buls' ideeën over de verspreiding van verschillende bevolkingsgroepen. Wat zou hij beter vinden: de huidige situatie waar enkel rijken binnen bepaalde buurten wonen of Niemeyers oorspronkelijke plan om verschillende klassen samen te brengen in eenzelfde wijk? Met andere woorden, wil Buls een duidelijke opdeling of eerder een mengeling van alle lagen van de bevolking in de ruimte?

.....

.....

Op pp32-33 somt Buls de voor- en nadelen op van rechte straten in de moderne stad eind 19de eeuw. Doordat er geen hoogteverschillen zijn, strekt de horizon zich volgens Niemeyer eindeloos uit in Brasilia. Wat zou Buls denken van de enorm lange, platte wegen in de Braziliaanse hoofdstad? Denk je dat er voor Buls genoeg evenwicht is tussen praktisch nut en esthetiek in Brasilia?

.....

.....

.....

4. Historisch erfgoed

Karel Buls bepleit de culturele eigenheid van de stad: een stad moet haar eigen karakter en "pittoreske charme" bewaren (p39). Buls is een groot beschermer van historische gebouwen en monumenten als "herinneringen aan het verleden" (p29). December 2014 kwam het Vossenplein in de Marollen in het nieuws omdat het gemeentebestuur er een ondergrondse parking wou bouwen. Zoek artikels uit de krant of op het internet over deze kwestie om de volgende vragen te beantwoorden.

Het mobiliteitsplan is een initiatief van de Brusselse Schepen van mobiliteit. Hoe heet hij/zij en tot welke partij behoort hij/zij?

.....

Hoe reageerden inwoners op het voorstel?

.....

.....

Wat zouden de voordelen zijn van een ondergrondse parking binnen de vijfhoek?

.....

.....

Wat zouden de nadelen zijn voor inwoners en handelaars?

.....

.....

Zouden de argumenten rond de drie andere geplande parkings hetzelfde zijn of sterk verschillen?

.....

Wat was het resultaat van deze kwestie?

.....

Vind je dat het Vossenplein als "levend historisch erfgoed" kan beschouwd worden? Waarom wel of niet?

.....

.....

.....

Beeld je in dat Karel Buls vandaag zou horen over het plan om een parking te bouwen onder het Vossenplein. Denk je – op basis van de tekst – dat hij eerder voor of tegen de plannen zou zijn?

.....

.....

Buls zegt dat er plaatsen bestaan die een "evocatie" zijn "van een erfenis vol gemeenschappelijke herinneringen van alle inwoners van de stad" (p29). De Franse historicus Pierre Nora spreekt over 'lieux de mémoire': herinneringsplaatsen, waar de mens in verbinding staat met het verleden. Ken jij zo'n plek? Vertel waarom die plaats volgens jou belangrijk is.

.....

.....

.....

Op deze Franstalige site vind je historische beelden van en informatie over Place du Jeu de Balle (de Franse naam voor het Vossenplein). Je kunt er ook verschillende oude kaarten van Brussel bekijken:

<http://www.reflexcity.net/bruxelles/communes/ville-de-bruxelles/pentagone/quartier-des-marolles/place-du-jeu-de-balle>

Artikels

<http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/1.2166735>

<http://www.brusselnieuws.be/nl/nieuws/handelaars-vossenplein-tegen-ondergrondse-parking>

<http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2014/12/01/vossenplein-in-actie-tegen-parking>

<http://www.demorgen.be/reizen/-een-bouwwerf-op-je-enige-attractie-dat-is-achterlijk-a2135045/>

<http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2015/02/26/vossenplein-blijft-bespaard-van-ondergrondse-parking>

<http://www.demorgen.be/binnenland/groot-feest-op-vossenplein-nu-er-geen-parking-komt-a2233053/>

<http://www.demorgen.be/binnenland/brussel-ziet-af-van-parking-onder-vossenplein-a2232766/>

Scan artikel "Ondertussen in de Rattestroet", Marc Didden, De Morgen, zaterdag 28 februari 2015 als bijlage.

5. Kruiswoordraadsel

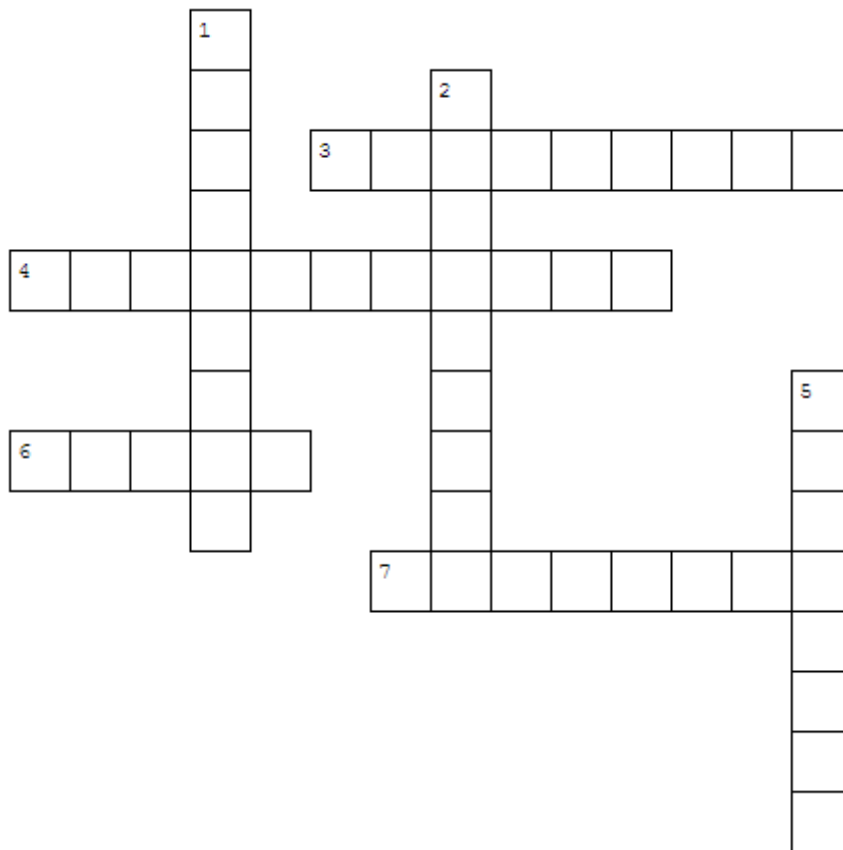
Lees de aanwijzingen om het kruiswoordraadsel in te vullen. Alle woorden zijn te vinden in de bundel.

Verticaal

1. Franse architect en stedenbouwkundige
2. praktisch, nut beogend
5. synoniem voor stedenbouwkundige

Horizontaal

3. schilderachtig, beeldend
4. Locatie van bekende rommelmarkt in de Marollen
6. rivier in Brussel
7. Zuid-Amerikaanse stad

Woordenlijst

Analfabetisme	Het niet kunnen lezen en/of schrijven
Banaliteit	Alledaagsheid, trivialiteit
Biografie	Beschrijving van iemands leven
Carte blanche krijgen	Complete vrijheid krijgen voor een opdracht die je voor iemand anders uitwerkt
To <i>champion</i> something	Engels werkwoord. iets promoten, voorstander zijn van iets
In de <i>clinch</i> liggen met iemand	Een conflict hebben met iemand
Chronologisch	Met de volgorde waarin de gebeurtenissen hebben plaatsgevonden
Erfgoed	Sporen uit het verleden in het heden. Dit kunnen voorwerpen zijn in musea, archeologische vondsten, archieven, monumenten en landschappen. Ook tradities, gebruiken, verhalen en gewoonten kunnen erfgoed zijn.
Esthetiek	Schoonheid. Kunstgevoel. Leer die de schoonheid bestudeert
Hausmannisatie	Het veranderen van een wijk of stad volgens de theorieën van baron Haussmann
Historisch	Geschiedkundig. Wat te maken heeft met gebeurtenissen uit het verleden
Mobiliteit	Beweeglijkheid. Het verplaatsen van personen en goederen in een gebied
Onteigening	Juridische handeling waarbij iets tot het eigendom van iemand anders gemaakt wordt
Organisch	Natuurlijk gegroeid, zonder planning vooraf
Patrimonium	Cultureel erfgoed van een land, streek of stad. Ook vaderlands erfgoed
Pedagogie	Opvoedkunde. Tak van wetenschap die de opvoeding van kinderen bestudeert en onderzoekt welke effecten specifieke opvoedkundige handelingen hebben
Pedestrian	Engels voor voetganger
Philanthrope	Frans voor 'filantroop', menslievend, zet zich in voor liefdadigheid
Pittoresk	(Over een plaats). Schilderachtig. Mooi om te zien en met de uitstraling dat het leven er rustig en prettig is
Progressief	Vooruitstrevend, verder ontwikkelend
Liberaal	Aanhanger van het liberalisme, politieke ideologie ontstaan in de tweede helft van de 19de eeuw. Voorstander van een grote vrijheid voor individuele burgers en vooruitgang. Het liberalisme vormt ook de onderbouwing en rechtvaardiging van het economisch kapitalisme.
Ligue	Frans voor liga, verbond, vereniging
Urbanisatie	Verstedelijking, migratiebeweging van bewoners van het platteland naar de stad.
Urbanisme	Stedenbouwkunde. Studie van steden en hun ecologische, economische, culturele, sociale, geografische, en bestuurlijk-politieke impact op de omgeving
Urbanist	Stedenbouwkundige
Utilitair	Met het nut als doel, nuttigheids-
Vrijmetselarij	Internationaal genootschap/broederschap van mensen die streven naar de vooruitgang van de mensheid, onderlinge waardering en

	wederzijdse hulp.
--	-------------------

